

Guia pràctica de conversa

Català - Wòlof

Wòlof - Katalaa

ASLUP

Vocabulari

Català - Wòlof / Wólof - Katalaa

Guia de conversa

ASLUP

Amb la col·laboració de:

AJUNTAMENT DE REUS

Primera edició: octubre 2009

Aslup -Associació Senegalesa de Lluita contra la Pobresa-

C/ Aiguanova, 18, Local 8

43204 - Reus

aselup@gmail.com

Impressió i maquetació: Diggraf

diggraf@diggraf.com

Des d'aquestes ratlles inicials vull felicitar la iniciativa d'una Guia pràctica de conversa català-wòlof, wólof-katalaa. El wòlof és una llengua africana, parlada per un gran nombre de persones, ara també al nostre país. Aquesta modesta iniciativa contribueix, doncs, a l'entesa entre les persones que han nascut aquí i les que han decidit fer-hi casa seva.

Des de la Regidoria de Política Lingüística tenim precedents en aquest sentit, i continua viu el mateix esperit de cohesió i de facilitar la comunicació que va inspirar en el seu moment la *Introducció a la llengua àrab*. Aquest projecte no hauria estat possible sense l'empenta de l'Associació Senegalesa de Lluita contra la Pobresa, a la qual agraeixo la seva implicació.

Empar Pont i Albert
Regidora de Política Lingüística

Dama ánd ak mdékté, te di rafetlou Téere bi di deggereul sunu niari xét yi. Wólof dafa nek kalama bou siw cii Afrik ak sunu dékk .

Cii kourel lou "Regidoria Política Lingüística" bou Reus, man mi ko njité amou ma séne fáy, yénn mbotayu xaaley Senegal bí di xéx ndól (ASLUP).

Empar Pont i Albert
Ngaaje Ngaalama

Presentació

L'única pretensió d'aquesta publicació és que realment sigui una guia pràctica.

No ha estat el nostre objectiu fer un tractat de lingüística dels diferents idiomes, sinó més aviat oferir una recopilació de frases usuals que es repeteixen en la nostra vida quotidiana.

*Am nañu yaakaar né téere bi dina len amal ndjériñ.
Dina len jappalé ci jáng wólof ak katalaa.*

Cheikhou Gaye

Nota: Agraïm la col·laboració del CNL de l'Àrea de Reus Miquel Ventura, que ha revisat l'ortografia de la part catalana d'aquest vocabulari

Índex

<i>Alfabet i exemples de pronunciació</i>	<i>9</i>
<i>Vocabulari Català - Wòlof</i>	<i>17</i>
<i>Saitu Wólof - Katalaa.</i>	<i>41</i>
<i>Frases d'ús comú</i>	<i>65</i>
<i>Salutacions • El convidat • Al restaurant</i>	
<i>Al metge • En una trobada</i>	
<i>Gramàtica</i>	<i>75</i>
<i>Verbs • Determinants</i>	
<i>Pronoms personals • Frases d'exemple</i>	
<i>Dies de la setmana, numerals</i>	<i>89</i>

*Alfabet
i exemples de pronunciació*

Alfabet

a, aa	n, nn, nc, nd, ng
b, bb	nj, nk, nx, nt
c, cc	ñ, ññ, η, ηη
d, dd	o, oo, ó
e, ee, é, eë	p, pp
f	q
g, gg	r, rr
h	s
i, ii	t, tt
j, jj	u, uu
k, kk	w, ww
l, ll	x
m, mm, mb, mp	y

Exemples de pronunciació

Lletra	Exemple en wòlof
a	<i>lal</i> - llit
aa	<i>laal</i> - tocar
b	<i>neb</i> - podrit
bb	<i>nebb</i> - amagar
c	<i>aca</i> - vés-te'n - com church (<i>english</i>)
cc	<i>macc</i> - xuclar
d	<i>damay</i> - jo
dd	<i>tedd</i> - anar a dormir
e	<i>set</i> - netejo
ee	<i>weer</i> - ésser o estar sà
eé	<i>weér</i> - donar suport contra
f	<i>laaf</i> - ala
g	<i>seg</i> - cementiri
gg	<i>segg</i> - doblegar-se
i	<i>nit</i> - persona
ii	<i>nüit</i> - il·luminar
j	<i>gej</i> - estar molt temps sense com Thierry (<i>français</i>)

Exemples de pronunciació

Lletra	<i>Exemple en wòlof</i>
jj	<i>gejj</i> - peix fumat
k	<i>saku</i> - lloro
kk	<i>sakku</i> - ser ximple
l	<i>xal</i> - braça
ll	<i>xall</i> - color beix
m	<i>gem</i> - creure
mm	<i>gemm</i> - tancar els ulls
mb	<i>emb</i> - paquet
mp	<i>samp</i> - plantar
n	<i>gen</i> - ser el millor
nn	<i>genn</i> - morter
ŋ	<i>daŋ</i> - estrényer, com <i>mangue</i> (français)
ŋŋ	<i>faŋŋ</i> - posar en evidència, com <i>mangue</i> (français)
o	<i>xol</i> - cor
oo	<i>xool</i> - mirar
ó	<i>tóx</i> - fumar

Exemples de
pronunciació

Lletra	Exemple en wòlof
oo	<i>toox</i> - estar molt cansat
p	<i>penku</i> - est (punt cardinal)
pp	<i>depp</i> - posar del revés
q	<i>naq</i> - pelvis
r	<i>car</i> - branca
rr	<i>curr</i> - vermell viu
s	<i>soow</i> - llet quallada
t	<i>fit</i> - coratge
tt	<i>fitt</i> - fletxa
u	<i>tur</i> - nom
uu	<i>tuur</i> - llençar (un líquid, menjar, etc.)
w	<i>xew</i> - de moda
ww	<i>xewwi</i> - que no està de moda / passat de moda
x	<i>nax</i> - tranquil·litzar, enganyar
y	<i>yoor</i> - tenir, com <i>jamón</i> (español)

Vocabulari
Català - Wòlof

Vocabulari

A la dreta	<i>Ci ndeyjoor</i>
A l'esquerra	<i>Ci Cámmoñ</i>
Abric	<i>Palto</i>
Acompanyar	<i>Gungee</i>
Acord	<i>Mankoo</i>
Acordar	<i>Nangu</i>
Adéu	<i>Jaam ak jaam</i>
Agafar	<i>Jel</i>
Agradar	<i>Nob</i>
Agrair	<i>Gerem</i>
Aigua	<i>Ndox</i>
Aixecar-se	<i>Jog</i>
Aixella	<i>Poxotan</i>
Al centre / al mig	<i>Ci digg bi</i>
Al costat	<i>Ci wett</i>
Allà	<i>Fele</i>
Alt	<i>Kaw / Njool</i>

Vocabulari

Amagar	<i>Neeb</i>
Amic	<i>Xarit</i>
Animal	<i>Baayima</i>
Any	<i>At</i>
Any passat	<i>Daaw</i>
Aplaudir	<i>Táccu</i>
Aprendre	<i>Jang</i>
Aquest	<i>Liì</i>
Aquí	<i>Fü</i>
Ara	<i>Leegi</i>
Arribar	<i>Ágg</i>
Arribar a algun lloc	<i>Eegna</i>
Avi	<i>Maam</i>
Avui	<i>Tey</i>
Barba	<i>Sikim</i>
Barri	<i>Koñ</i>
Batalla	<i>Xeex</i>

Vocabulari

Beure	<i>Naan</i>
Bitllet	<i>Biye</i>
Boca	<i>Geemeñ</i>
Bonic	<i>Rafet</i>
Braç	<i>Loxo</i>
Brau	<i>Waaw góor</i>
Brutícia	<i>Tilim</i>
Bullir	<i>Bax</i>
Buscar	<i>Wut</i>
Cabells	<i>Karaw</i>
Cabra	<i>Bey</i>
Cadira	<i>Toogu</i>
Cafè	<i>Kafe</i>
Calent	<i>Táng</i>
Camí /Vegada	<i>Yoon</i>
Caminar	<i>Dox</i>
Camisa	<i>Simis</i>

Vocabulari

Cançó	<i>Woy</i>
Cansar-se	<i>Soon</i>
Cansat	<i>Sonn</i>
Canviar	<i>Wecci</i>
Cap	<i>Njüt</i>
Cap de família	<i>Kilifa</i>
Cara	<i>Kanam</i>
Carn	<i>Yápp</i>
Carrer	<i>Mbedd</i>
Carta	<i>Bataaxal / Leetar</i>
Casa	<i>Ker</i>
Casament	<i>Sey</i>
Cavall	<i>Fas</i>
Cerimònia	<i>Xew</i>
Cine	<i>Sinemaa</i>
Ciutat	<i>Teeru</i>
Clau	<i>Caabi</i>

Vocabulari

Cobrir	<i>Saangu</i>
Cognom	<i>Sant</i>
Coll	<i>Baat</i>
Com (interrogatiu)	<i>Naka</i>
Començar	<i>Taambali</i>
Conduir	<i>Dawal</i>
Conèixer	<i>Xam</i>
Construir	<i>Tabax</i>
Conte	<i>Leeb</i>
Conversar	<i>Waxtaan</i>
Córrer	<i>Daw</i>
Cos	<i>Yaram</i>
Cosir	<i>Ñaw</i>
Coure	<i>Muusal</i>
Creumar	<i>Lakk</i>
Cridar	<i>Woo / Yuuxu</i>
Cuinar	<i>Toog</i>

Vocabulari

Cuixa	<i>Lupp</i>
Cullera	<i>Kuddu</i>
Darrere	<i>Ci gannaaw</i>
Degollar	<i>Rendee</i>
Deixar	<i>Wocc</i>
Deixar en prèstec	<i>Able</i>
Demà	<i>Ellek</i>
Demanar	<i>Ñaan</i>
Dent	<i>Beñ</i>
Descansar	<i>Noppalu</i>
Desdejunar	<i>Ndekki</i>
Després	<i>Ganaaw</i>
Difícil	<i>Jafe</i>
Dimarts	<i>Talaata</i>
Dinar	<i>Añ</i>
Diners	<i>Xaalis</i>
Dintre	<i>Ci biir</i>

Vocabulari

Dir la veritat	<i>Wax degg</i>
Discutir	<i>Werante</i>
Dolor	<i>Meetit</i>
Dona	<i>Jabar / Jigeen</i>
Donar	<i>Xeetali</i>
Donar la benvinguda	<i>Teertu</i>
Dormir	<i>Nelaw</i>
Dormir a terra	<i>Ndesten</i>
Dret	<i>Ndeyjoor</i>
Dur / Difícil	<i>Naxari</i>
Durar / Estar molt temps	<i>Yáag</i>
Empènyer	<i>Puus</i>
Empipat	<i>Mer</i>
Emportar	<i>Yóbbu</i>
Encendre	<i>Jafal / Taal</i>
Ensenyar	<i>Jangale</i>
Entrar	<i>Agsi</i>

Vocabulari

Entre	<i>Ci diggante</i>
Enviar	<i>Yonnee</i>
Esborrar	<i>Raay</i>
Escola	<i>Jangu</i>
Escoltar	<i>Degloo</i>
Escombraries	<i>Mbalit</i>
Espatlla	<i>Mbag</i>
Esperança	<i>Yaakaar</i>
Esquena	<i>Digi ganaaw</i>
Est	<i>Penku</i>
Estació	<i>Gaar</i>
Estómac	<i>Biir</i>
Estranger	<i>Gan</i>
Exposar	<i>Feeñal</i>
Fàbrica	<i>Isin</i>
Fàcil	<i>Yomb</i>
Fatiga	<i>Coono</i>

Vocabulari

Feina	<i>Liggey</i>
Felicitat	<i>Baaneex</i>
Ficar	<i>Def</i>
Fill	<i>Doom ju góor</i>
Filla	<i>Doom ju jigéen / Janq</i>
Finestra	<i>Palanteer</i>
Foc	<i>Safara</i>
Fora	<i>Biti / Ci biti</i>
Fosc	<i>Lendem</i>
Fotografia	<i>Nataal</i>
Fred	<i>Sedd</i>
Fulla	<i>Xob</i>
Fumar	<i>Tóx</i>
Gallina	<i>Ganaar</i>
Ganivet	<i>Paaka</i>
Gat	<i>Muus</i>
Germà/ana petit/a	<i>Rakk</i>

Vocabulari

Germà/ana gran	<i>Mág</i>
Girar	<i>Olbati</i>
Gos	<i>Xaj</i>
Got (de vidre)	<i>Kaas</i>
Got (de plàstic)	<i>Pot</i>
Gràcies	<i>Jerejef</i>
Gras	<i>Duf</i>
Guarir	<i>Faj</i>
Habitació	<i>Neeg</i>
Habitar	<i>Dekk</i>
Home	<i>Goor</i>
Home pobre	<i>Miskiin</i>
Hora	<i>Waxtu</i>
Hospitalitat	<i>Teranga</i>
Idioma	<i>Laak</i>
Igual	<i>Tooloo</i>
Il·luminar	<i>Wanag</i>

Vocabulari

Lavabo	<i>Niit</i>
Llançar	<i>Sánni</i>
Llegum	<i>Lijum</i>
Llengua	<i>Laameñ</i>
Llet	<i>Meew</i>
Llimona	<i>Lemong</i>
Llit	<i>Lal</i>
Lloc	<i>Bereb / Palaas</i>
Llum	<i>Lamp</i>
Malalt	<i>Oop</i>
Malaltia	<i>Feebar</i>
Malaltia	<i>Jangoro</i>
Mar	<i>Geej</i>
Mare	<i>Ndey</i>
Mare	<i>Yaay</i>
Marit	<i>Jeker</i>
Matar	<i>Rey</i>

Vocabulari

Matí / Demà	<i>Subba</i>
Medicament	<i>Garab</i>
Mentir	<i>Kaac</i>
Mercat	<i>Marse</i>
Metge	<i>Doktor</i>
Meu	<i>Suma</i>
Migdia	<i>Becek</i>
Mirar	<i>Xool</i>
Mitjons	<i>Kawas</i>
Mocar-se	<i>Ñandu</i>
Molt	<i>Bari</i>
Molt, uns quants	<i>Lool</i>
Molt, massa	<i>Torop</i>
Món	<i>Aduna</i>
Morir	<i>Dee</i>
Mort	<i>Gaañu</i>
Muller	<i>Soxna</i>

Vocabulari

Nas /Vida	<i>Baken</i>
Negre	<i>Ñuul</i>
Néixer	<i>Judu</i>
Nen	<i>Xalel</i>
Net	<i>Set</i>
Netejar	<i>Laab</i>
Nit	<i>Guddi</i>
No	<i>Déedéet</i>
Nord	<i>Bej-gannaar</i>
Nosaltres	<i>Ñun</i>
Nostre	<i>Suñu</i>
Notícies	<i>Xibaar</i>
Núvia	<i>Coro</i>
O / O bé	<i>Wala</i>
Obert	<i>Ubbi</i>
Ocell	<i>Picc</i>
Oest	<i>Sowu</i>

Vocabulari

Oli	<i>Diw</i>
On	<i>Ana</i>
Oncle	<i>Nijaay</i>
Orella	<i>Nopp</i>
Organitzar	<i>Doxal</i>
Os	<i>Yax</i>
Pa	<i>Mbuuru</i>
Pagar	<i>Fey</i>
País	<i>Reew</i>
Paper	<i>Keyit</i>
Paraula	<i>Kaadu</i>
Pare	<i>Baay</i>
Pares	<i>Waajur</i>
Parlar	<i>Wax</i>
Passejar	<i>Doxantu</i>
Patata	<i>Pombiteer</i>
Pau	<i>Jaam</i>

Vocabulari

Pedra	<i>Doj</i>
Peix	<i>Jen</i>
Peix fumat	<i>Keccax</i>
Pell	<i>Der</i>
Pensament	<i>Xalaat</i>
Pensar	<i>Foog</i>
Per què	<i>Lu tax</i>
Perdó	<i>Baal ma /Jegel ma</i>
Persona	<i>Nit</i>
Persona baixa	<i>Ndaama</i>
Persona blanca	<i>Tubaab</i>
Pesat	<i>Diis</i>
Peus	<i>Tank</i>
Pintar	<i>Pintiir</i>
Plantar	<i>Jembet</i>
Platja	<i>Tefes</i>
Plorar	<i>Jooy</i>

Vocabulari

Pluja	<i>Taw</i>
Poc	<i>Tiuti</i>
Poder	<i>Men</i>
Por	<i>Tiit</i>
Porc	<i>Mbaam</i>
Porta	<i>Bunt</i>
Portar	<i>Indaale</i>
Posar al davant	<i>Jitaal</i>
Posar-se al llit	<i>Tedd</i>
Pou	<i>Teen</i>
Preguntar	<i>Laaj</i>
Prestar	<i>Abal</i>
Problema	<i>Jafe jafe</i>
Prohibir	<i>Aayee</i>
Propietari	<i>Borom</i>
Quant	<i>Ñaata</i>
Qui (interrogatiu)	<i>Kan</i>

Vocabulari

Què (interrogatiu)	<i>Lan</i>
Ràpid	<i>Gaaw</i>
Rata	<i>Kaña</i>
Reconèixer	<i>Xaameeleku</i>
Recurs	<i>Pexe</i>
Refredat	<i>Xurfaan</i>
Refusar	<i>Bañ</i>
Regar	<i>Roose</i>
Res	<i>Dara</i>
Resar	<i>Julli</i>
Respecte	<i>Kersa</i>
Respondre	<i>Uyu</i>
Respondre	<i>Wuyu</i>
Riure	<i>Ree</i>
Sà	<i>Wér</i>
Sabó	<i>Saabu</i>
Sal	<i>Xorom</i>

Vocabulari

Saludar	<i>Nuyu</i>
Sang	<i>Deret</i>
Sembrar	<i>Jü</i>
Ser bo	<i>Baax</i>
Setmana	<i>Ayubes</i>
Sol	<i>Naaj</i>
Solament	<i>Rekk</i>
Somiar	<i>Gent</i>
Sopar	<i>Reer</i>
Sortir	<i>Gene</i>
Sucré	<i>Sukkar</i>
També	<i>Itam</i>
Tancar	<i>Tej</i>
Tancat	<i>Ub</i>
Tapar	<i>Muur</i>
Tarda	<i>Ngoon</i>
Tastet	<i>Ñam</i>

Vocabulari

Taula	<i>Taabal</i>
Tenir fam	<i>Xiif</i>
Tenir set	<i>Mar</i>
Tenir son	<i>Ngementu / Gementu</i>
Terra	<i>Suuf</i>
Tia	<i>Tanta</i>
Tocar	<i>Laamb</i>
Tornar	<i>Dellusee / Delusi</i>
Tots	<i>Ñepp</i>
Transparent	<i>Woyof</i>
Tren	<i>Otoraay</i>
Trobada	<i>Ndaje</i>
Trobar-se	<i>Tasee</i>
Tu	<i>Yow</i>
Universitat	<i>Iniversite</i>
Vaca	<i>Nag</i>
Vacunar	<i>Ñakku</i>

Vocabulari

Vaixell	<i>Gaal</i>
Vell	<i>Magget</i>
Vendre	<i>Jaay</i>
Vent	<i>Ngelaw</i>
Veritat	<i>Deg</i>
Vestir-se	<i>Sol</i>
Veure	<i>Gis</i>
Vi	<i>Biññ</i>
Viatjar	<i>Tukki</i>
Voluntat	<i>Paastef</i>

Saitu
Wólof - Katalaa

Vocabulari

Aayee	<i>Prohibir</i>
Abal	<i>Prestar</i>
Able	<i>Deixar en préstec</i>
Aduna	<i>Món</i>
Ágg	<i>Arribar</i>
Agsi	<i>Entrar</i>
Ana	<i>On</i>
Añ	<i>Dinar</i>
At	<i>Any</i>
Ayubes	<i>Setmana</i>
Baal ma	<i>Perdó</i>
Baaneex	<i>Felicitat</i>
Baat	<i>Coll</i>
Baax	<i>Ser bo</i>
Baay	<i>Pare</i>
Baayima	<i>Animal</i>
Baken - Nas	<i>Vida</i>

Vocabulari

Bañ	<i>Refusar</i>
Bari	<i>Molt</i>
Bataaxal	<i>Carta</i>
Bax	<i>Bullir</i>
Becek	<i>Migdia</i>
Bej-gannaar	<i>Nord</i>
Beñ	<i>Dent</i>
Bereb	<i>Lloc</i>
Bey	<i>Cabra</i>
Biiñ	<i>Vi</i>
Biir	<i>Estómac</i>
Biti	<i>Fora</i>
Biye	<i>Bitllet</i>
Borom	<i>Propietari</i>
Bunt	<i>Porta</i>
Caabi	<i>Clau</i>
Ci biir	<i>Dintre</i>

Vocabulari

Ci biti	<i>Fora</i>
Ci Cámmoñ	<i>A l'esquerra</i>
Ci digg bi	<i>Al centre, al mig</i>
Ci diggante	<i>Entre</i>
Ci gannaaw	<i>Darrere</i>
Ci ndeyjoor	<i>A la dreta</i>
Ci wett	<i>Al costat</i>
Coono	<i>Fatiga</i>
Coro	<i>Núvia</i>
Daaw	<i>Any passat</i>
Dara	<i>Res</i>
Daw	<i>Córrer</i>
Dawal	<i>Conduir</i>
Dee	<i>Morir</i>
Déedéet	<i>No</i>
Def	<i>Ficar</i>
Deg	<i>Veritat</i>

Vocabulari

Degloo	<i>Escoltar</i>
Dekk	<i>Habitar</i>
Dellusee	<i>Tornar</i>
Delusi	<i>Tornar</i>
Der	<i>Pell</i>
Deret	<i>Sang</i>
Digi- ganaaw	<i>Esquena</i>
Diis	<i>Pesat</i>
Diw	<i>Oli</i>
Doj	<i>Pedra</i>
Doktor	<i>Metge</i>
Doom ju góor	<i>Fill</i>
Doom ju jigéen	<i>Filla</i>
Dox	<i>Caminar</i>
Doxal	<i>Organitzar</i>
Doxantu	<i>Passejar</i>
Duf	<i>Gras</i>

Vocabulari

Eegna	<i>Arribar a algun lloc</i>
Ellek	<i>Demà</i>
Faj	<i>Guarir</i>
Fas	<i>Cavall</i>
Feebar	<i>Malaltia</i>
Feeñal	<i>Exposar</i>
Fele	<i>Allà</i>
Fey	<i>Pagar</i>
Fii	<i>Aquí</i>
Foog	<i>Pensar</i>
Gaal	<i>Vaixell</i>
Gaañu	<i>Mort</i>
Gaar	<i>Estació</i>
Gaaw	<i>Ràpid</i>
Gan	<i>Estranger</i>
Ganaar	<i>Gallina</i>
Ganaaw	<i>Després</i>

Vocabulari

Garab	<i>Medicament</i>
Geej	<i>Mar</i>
Geemeñ	<i>Boca</i>
Gementu	<i>Tenir son</i>
Gene	<i>Sortir</i>
Gent	<i>Somiar</i>
Gerem	<i>Agrair</i>
Gis	<i>Veure</i>
Goor	<i>Home</i>
Guddi	<i>Nit</i>
Gunjee	<i>Acompanyar</i>
Indaale	<i>Portar</i>
Iniversite	<i>Universitat</i>
Isin	<i>Fàbrica</i>
Itam	<i>També</i>
Jaam	<i>Pau</i>
Jaam ak jaam	<i>Adeú</i>

Vocabulari

Jaay	<i>Vendre</i>
Jabar	<i>Dona</i>
Jafal	<i>Encendre</i>
Jafe	<i>Difícil / Problema</i>
Jang	<i>Aprendre</i>
Jangale	<i>Ensenyar</i>
Jangoro	<i>Malaltia</i>
Jangu	<i>Escola</i>
Janq	<i>Filla</i>
Jegel ma	<i>Perdó</i>
Jeker	<i>Marit</i>
Jel	<i>Agafar</i>
Jembet	<i>Sembrar</i>
Jen	<i>Peix</i>
Jerejef	<i>Gràcies</i>
Jigeen	<i>Dona</i>
Jii	<i>Sembrar</i>

Vocabulari

Jitaal	<i>Posar al davant</i>
Jog	<i>Aixecar-se</i>
Jooy	<i>Plorar</i>
Judu	<i>Néixer</i>
Julli	<i>Resar</i>
Kaac	<i>Mentir</i>
Kaadu	<i>Paraula</i>
Kaas	<i>Got</i>
Kafe	<i>Cafè</i>
Kan	<i>Qui</i>
Kanam	<i>Cara</i>
Kaña	<i>Rata</i>
Karaw	<i>Cabells</i>
Kaw	<i>Alt</i>
Kawas	<i>Mitjons</i>
Keccax	<i>Peix fumat</i>
Ker	<i>Casa</i>

Vocabulari

Kersa	<i>Respecte</i>
Keyit	<i>Paper</i>
Kilifa	<i>Cap de família</i>
Koñ	<i>Barri</i>
Kuddu	<i>Cullera</i>
Laab	<i>Netejar</i>
Laaj	<i>Preguntar</i>
Laak	<i>Idioma</i>
Laamb	<i>Tocar</i>
Laameñ	<i>Llengua</i>
Lakk	<i>Creumar</i>
Lal	<i>Llit</i>
Lamp	<i>Llum</i>
Lan	<i>Què (interrogatiu)</i>
Lemong	<i>Llimona</i>
Leeb	<i>Conte</i>
Leegi	<i>Ara</i>

Vocabulari

Lendem	<i>Fosc</i>
Liggey	<i>Feina</i>
Lii	<i>Aquest</i>
Lijum	<i>Llegum</i>
Lool	<i>Molt</i>
Loxo	<i>Braç</i>
Lupp	<i>Cuixa</i>
Lutax	<i>Per què</i>
Maam	<i>Avi</i>
Mág	<i>Germà / Germana</i>
Magget	<i>Vell</i>
Mankoo	<i>Acord</i>
Mar	<i>Tenir set</i>
Marse	<i>Mercat</i>
Mbaam	<i>Porc</i>
Mbag	<i>Espatlla</i>
Mbalit	<i>Escombraries</i>

Vocabulari

Mbedd	<i>Carrer</i>
Mbuuru	<i>Pa</i>
Meetit	<i>Dolor</i>
Meew	<i>Llet</i>
Men	<i>Poder</i>
Mer	<i>Empipat</i>
Miskiin	<i>Home pobre</i>
Muur	<i>Tapar</i>
Muus	<i>Gat</i>
Muusal	<i>Coure</i>
Naaj	<i>Sol</i>
Naan	<i>Beure</i>
Nag	<i>Vaca</i>
Naka	<i>Com</i>
Nangu	<i>Acordar</i>
Nataal	<i>Fotografia</i>
Naxari	<i>Dur / Difícil</i>

Vocabulari

Ndaama	<i>Persona baixa</i>
Ndaje	<i>Trobada</i>
Ndekki	<i>Desdejunar</i>
Ndesten	<i>Dormir a terra</i>
Ndey	<i>Mare</i>
Ndeyjoor	<i>Dret</i>
Ndox	<i>Aigua</i>
Neeb	<i>Amagar</i>
Neeg	<i>Habitació</i>
Nelaw	<i>Dormir</i>
Ngelaw	<i>Vent</i>
Ngementu	<i>Tenir son</i>
Ngoon	<i>Tarda</i>
Niit	<i>Il·luminar</i>
Nijaay	<i>Oncle</i>
Nit	<i>Persona</i>
Njiit	<i>Cap</i>

Vocabulari

Njool	<i>Alt</i>
Nob	<i>Estimar</i>
Nopp	<i>Orella</i>
Noppalu	<i>Descansar</i>
Nuyu	<i>Saludar</i>
Ñaan	<i>Demandar</i>
Ñaata	<i>Quant</i>
Ñakku	<i>Vacunar</i>
Ñam	<i>Tastet</i>
Ñandu	<i>Mocar-se</i>
Ñaw	<i>Cosir</i>
Ñepp	<i>Tots</i>
Ñun	<i>Nosaltres</i>
Ñuul	<i>Negre</i>
Olbati	<i>Girar</i>
Oop	<i>Malalt</i>
Otoraay	<i>Tren</i>

Vocabulari

Paaka	<i>Ganivet</i>
Paastef	<i>Voluntat</i>
Palaas	<i>Lloc</i>
Palanteer	<i>Finestra</i>
Palto	<i>Abric</i>
Penku	<i>Est</i>
Pexe	<i>Recurs</i>
Picc	<i>Ocell</i>
Pintiir	<i>Pintar</i>
Pombiteer	<i>Patata</i>
Pot	<i>Got</i>
Poxotan	<i>Aixella</i>
Puus	<i>Empènyer</i>
Raay	<i>Esborrar</i>
Rafet	<i>Bonic</i>
Rakk	<i>Germà / Germana</i>
Ree	<i>Riure</i>

Vocabulari

Reer	<i>Sopar</i>
Reew	<i>País</i>
Rekk	<i>Solament</i>
Rendee	<i>Degollar</i>
Rey	<i>Matar</i>
Roose	<i>Regar</i>
Saabu	<i>Sabó</i>
Saangu	<i>Cobrir</i>
Safara	<i>Foc</i>
Sánni	<i>Llançar</i>
Sant	<i>Cognom</i>
Sedd	<i>Fred</i>
Set	<i>Net</i>
Sey	<i>Casament</i>
Sikim	<i>Barba</i>
Simis	<i>Camisa</i>
Sinema	<i>Cine</i>

Vocabulari

Sol	<i>Vestir-se</i>
Sonn	<i>Cansat</i>
Soon	<i>Cansar-se</i>
Sowu	<i>Oest</i>
Soxna	<i>Muller</i>
Subba	<i>Matí / Demà</i>
Sukkar	<i>Sucre</i>
Suma	<i>Meu</i>
Suñu	<i>Nostre</i>
Suuf	<i>Terra</i>
Taabal	<i>Taula</i>
Taal	<i>Encendre</i>
Taambali	<i>Començar</i>
Tabax	<i>Construir</i>
Táccu	<i>Aplaudir</i>
Talaata	<i>Dimarts</i>
Táng	<i>Calent</i>

Vocabulari

Tank	<i>Peus</i>
Tanta	<i>Tia</i>
Tasee	<i>Trobar-se</i>
Taw	<i>Pluja</i>
Tedd	<i>Posar-se al llit</i>
Teen	<i>Pou</i>
Teertu	<i>Donar la bensinguda</i>
Teeru	<i>Ciutat</i>
Tefes	<i>Platja</i>
Tej	<i>Tancar</i>
Teranga	<i>Hospitalitat</i>
Tey	<i>Avui</i>
Tiit	<i>Por</i>
Tilim	<i>Brutícia</i>
Toog	<i>Cuinar</i>
Toogu	<i>Cadira</i>
Tooloo	<i>Igual</i>

Vocabulari

Torop	<i>Molt</i>
Tóx	<i>Fumar</i>
Tubaab	<i>Persona blanca</i>
Tukki	<i>Viatjar</i>
Tuuti	<i>Poc</i>
Ub	<i>Tancat</i>
Ubbi	<i>Obert</i>
Uyu	<i>Respondre</i>
WaaJur	<i>Pares</i>
Waaw góor	<i>Brau</i>
Wala	<i>O, O bé</i>
Wanag	<i>Lavabo</i>
Wax degg	<i>Dir la veritat</i>
Wax	<i>Parlar</i>
Waxtaan	<i>Conversar</i>
Waxtu	<i>Hora</i>
Wecci	<i>Canviar</i>

Vocabulari

Wér	<i>Sà</i>
Werante	<i>Discutir</i>
Wocc	<i>Deixar</i>
Woo	<i>Cridar</i>
Woy	<i>Cançó</i>
Woyof	<i>Transparent</i>
Wut	<i>Buscar</i>
Wuyu	<i>Respondre</i>
Xaalis	<i>Diners</i>
Xaameeleku	<i>Reconèixer</i>
Xaj	<i>Gos</i>
Xalaat	<i>Pensament</i>
Xalel	<i>Nen</i>
Xam	<i>Conèixer</i>
Xarit	<i>Amic</i>
Xeetali	<i>Donar</i>
Xeex	<i>Batalla</i>

Vocabulari

Xew	<i>Cerimònia</i>
Xibaar	<i>Notícies</i>
Xiif	<i>Tenir fam</i>
Xob	<i>Fulla</i>
Xool	<i>Mirar</i>
Xorom	<i>Sal</i>
Xurfaan	<i>Fred</i>
Yáag	<i>Durar / Estar molt temps</i>
Yaakaar	<i>Esperança</i>
Yaay	<i>Mare</i>
Yápp	<i>Carn</i>
Yaram	<i>Cos</i>
Yax	<i>Os</i>
Yóbbu	<i>Emportar</i>
Yomb	<i>Fàcil</i>
Yonnee	<i>Enviar</i>
Yoon	<i>Camí / Vegada</i>

Vocabulari

Yow*Tu***Yuuxu***Cridar*

Frases d'ús comú

Salutacions • El convidat • Al restaurant

Al metge • En una trobada

NUYOO

- Salaamaalekum
- Maalekum salam
- Agsil,na nga def
- Maa ngi fi rekk
- Sa yaram jamm
- Ana waa ker ga
- Ñu nga fa
- Naka sa jabar
- Jamm nga yendu
- Jamm rekk
- Naka say doom
- Nu ngi fi
- Ana sama waay
- Dafa dem tefes
- Kañ lay dellusi
- Ngoon lay dellusi
- Kon boog, maa ngiy dem
- Ba beneen,
nuyul ñu sa waa ker

SALUTACIONES

- *Hola, bon dia*
- *Bon dia*
- *Entra, com va això?*
- *Estic bé*
- *Com va la salut?*
- *Com va la família?*
- *Va bé*
- *Com està la teva dona?*
- *Com et va el dia?*
- *Tranquil*
- *Com estan els nens?*
- *Estan bé*
- *On és el meu amic?*
- *Ha anat a la platja*
- *Quan tornarà?*
- *Tornarà a la tarda*
- *Bé, me'n vaig*
- *Fins a la pròxima,
salutacions a la teva família*

GAN GI

- Nyuool ak suma gan gi
- Naka la sant
- Pujol la sant
- Mbaa degg na wolof
- Waaw, deeg na wolof tuuti
- Pujol. Jaam nga am
- Jamm rekk ,sant wi
- Juuf
- Juuf,sa yaram jamm
- Jamm rekk, mbokki fan
- Barcelona
- Kañ nga fi ñow
- Ñow naa fi altine
- Turist nga xanaa
- Deédeét, man дума turist
- Koperan laa

EL CONVIDAT

- *Saluda el meu convidat*
- *Com et dius?*
- *Em dic Pujol*
- *Entens el wòlof?*
- *Sí, l'entenc una mica*
- *Pujol. Com anem?*
- *Bé. I tu, com et dius?*
- *Diouf*
- *Diouf. Com va això?*
- *Bé. D'on ets?*
- *De Barcelona*
- *Quan vas arribar?*
- *Vaig arribar dilluns*
- *Ets turista?*
- *No, no sóc turista*
- *Sóc cooperant*

GAN GI

- **Kon ndakaaru nga deek**
- **Deedeet, Gore laa deek**
- **Lan ngay def ndakaaru**
- **Sumay mbokk laay teertusi**

EL CONVIDAT

- *Llavors vius a Dakar?*
- *No, visc a Gorée*
- *Llavors què fas a Dakar?*
- *He quedat amb els meus familiars*

CII LEKUKAY BI

- Jáam nga am ?
- Jáam rek
- Indil ñu ñaari beer
- Duñu jaay sangara fii
- Dangay jaay ndox?
- Déedéet, ndoxu robine reek. Lañu am, kenn du ko jaay
- Kon, indil ñu ñietti limonat
- Indil book, ñetti ceebu jen
- Indil ñu sippax
- Man de dama xiif tey
- Konboog lekkleen bu baax

AL RESTAURANT

- *Hola, com va això?*
- *Bé*
- *Porti'ns dues cerveses, si us plau*
- *No tenim cerveses aquí*
- *Tenen aigua?*
- *No, només tenim aigua de l'aixeta. No en venem.*
- *Doncs, porti'ns tres llimonades*
- *Porti'ns tres plats d'arròs amb peix*
- *Porti'ns gambes*
- *Tinc molta gana avui*
- *Doncs, bon profit*

KER DOKTOOR

- Lu lay metti
- Dama sibiru
- Ndax dingay liw
- Waaw, damay seqet lu bare
- Waaw, guddi laay gena seqet
- Loolu rekk a lay metti
- Waaw
- Xanaa daagay tux
- Daan na tux, waaye tuxatuma
- Kañ nga bayyi tux
- Ñaari at a ngi tuxama
- Am ordonaas bii, ay doom la
- Naka laay naane doom yi

AL METGE

- *Què li fa mal?*
- *Tinc la grip*
- *Té fred?*
- *Sí, i tinc molta tos*
- *Sí, i tinc molta tos, sobretot a la nit*
- *Només li passa això?*
- *Sí*
- *És fumador?*
- *Fumava, però ho he deixat*
- *Des de quan ha deixat de fumar?*
- *Fa dos anys que no fumo*
- *Prengui aquesta recepta, són pastilles*
- *Com les he de prendre?*

KER DOKTOOR

- Ñetti yoon bes bu nekk, benn ci Suba, been ci ngoon, benn ci ngudi Bala ngay tedd

AL METGE

- *Tres vegades al dia, una al matí, una a la tarda i una a la nit abans d'anar a dormir*

CI XEWW BI

- **Dikkoon na fi ci sa gannaw. Moor dafay meye doomam**
- **Ndax wax na la bes bi**
- **Ne naa nga seetsi ko**
- **Lu tax**
- **Ngeen waxtaan ci takk bi'**
- **Baax na, xaar na la lu yagg**
- **Deedeet, lu tollook, genn wallu Waxtu rekk la fi toog**
- **Lu tax**
- **Meluloon xaar, ndax dafa Andoon ak nit**
- **Kan la, ndax xam na ko**

EN UNA TROBADA

- *Ha vingut el Moor i no hi eres. La filla del Moor es casa*
- *T'ha dit el dia de les noces?*
- *Ha dit que el vagis a veure*
- *Per què?*
- *Per parlar de la boda*
- *Bé. Ha esperat molta estona?*
- *No, només mitja hora*
- *Per què?*
- *No podia esperar més perquè anava amb una altra persona*
- *Qui és? Que la conec?*

CI XEWW BI

- **Tubaab la, mesuma ko woon gis**
- **Kon boog dinaa seeti Moor bu ma reeree ba noppi.**

EN UNA TROBADA

- *És un europeu. No l'havia vist mai.*
- *Doncs aniré a veure el Moor després de sopar*

Gramàtica

Verbs • Determinants

Pronoms personals • Frases d'exemple

Verbs

Am***Tenir*****Am naa***Tinc***Am nga***Tens***Am na***Té***Am nañu***Tenim***Am ngeen***Teniu***Am neeñ***Tenen***Dégg*****Entendre***
i Comprendre**Dégg naa katalaa***Entenc català***Dégg nga katalaa***Entens català***Dégg na katalaa***Entén català***Dégg nañu katalaa***Entenem català***Dégg ngeen katalaa***Enteneu català***Dégg neeñ katalaa***Entenen català*

Exemples

Dinga men wólof fii ak ñenti weer*Entendràs el wòlof en quatre mesos*

Verbs

Dem*Anar***Dem naa***Me'n vaig***Dem nga***Te'n vas***Dem na***Se'n va***Dem nañu***Ens n'anem***Dem ngeen***Us n'aneu***Dem neeñ***Se'n van*

Exemples

Déwen dinga dem Senegal*L'any que ve aniré al Senegal*

Verbs

Afirmació
i negació
del verb ser

Laa (darrera del nom = verb ser) *Sí*

Duma *No*

Exemples

Duma turist

No sóc turista

Turist laa

Sóc turista

Duma tusiñe

No sóc cuiner

Tusiñe laa

Sóc cuiner

Duma wólof

No sóc wòlof

Wólof laa

Sóc wòlof

Duma sa gan

No sóc el teu convidat

Sa gan laa

Sóc el teu convidat

Duma doktoor

No sóc metge

Docktoor laa

Sóc metge

Altres
frases

Suma muus rafet na

El meu gat és bonic

Suma muus a gena rafet

El meu gat és més bonic

Altres
frases**Wotoom dafa gaaw***El seu cotxe va ràpid***Wotoom a gena gaaw***El seu cotxe va més ràpid***Say lonet dañu lendem***Les teves ulleres són fosques***Say lonet a gena lendem***Les teves ulleres són més fosques***Piccam dafa rafet***El seu ocell és bonic***Piccam a gena rafet***El seu ocell és més bonic***Sa xaj dafa soxor***El teu gos és dolent***Sa xaj a gena soxor***El teu gos és més dolent***Ay doomam dañu yaru***Els seus fills són educats***Ay doomam a gena yaru***Els seus fills són més educats***Sa muus dafa gátt***El teu gat és petit*

Altres
frases

Sa muus a gena gátt

El teu gat és mes petit

Sa mbubb rafet na

El teu vestit és bonic

Sa mbubb a gena rafet

El teu vestit és més bonic

Xale yepp baax nañu

Tots els nens són bons

Xale yepp, Alex moo ci gena bax

De tots els nens, l'Àlex és el millor

Oteelu Salou yepp set nañu

Tots els hotels de Salou són nets

**Oteelu Salou yepp, oteel Jamm moo
ci gena set**

*De tots els hotels de Salou, l'hotel Jamm
és el més net*

Xale yepp baax nañu

Tots els nens són bons

Xale yepp, Alex moo ci gena bax

De tots els nens, l'Àlex és el millor.

Determinants

Indefinitis	Leep	<i>Tot</i>
	Beneen	<i>Altre / altra</i>
	Ñepp	<i>Tots</i>
	Fépp	<i>Qualsevol</i>
	Yeneen	<i>Uns</i>
	Keneen	<i>Un altre</i>
	Feneen	<i>Un altre lloc</i>
	Neneen	<i>Una altra manera</i>
	Kenn	<i>Cap</i>
Interrogatius	Ban?	<i>Quin?</i>
	Ñan?	<i>Qui? (plural)</i>
	Kan?	<i>Qui? (singular)</i>
	Lan la?	<i>Què?</i>
	Ñaáta?	<i>Quant?</i>
	Naka	<i>Com?</i>
	Kañ	<i>Quan?</i>
	Fan	<i>On?</i>

Exemples

Kii kan la*Qui és aquest?***Kii lan la***Què és això?***Lan la sánni ?***Què ha llençat?***Lan la fóot ?***Què ha rentat?***Lan la lekk ?***Què ha menjat?***Kan la Xavi di Waxal***Amb qui parla el Xavi?***Kan moo ñow***Qui ha vingut?***Kan moo táccu***Qui ha aplaudit?***Kan moo ubbi bunt bi***Qui ha obert la porta?***Kan moo indi leetar bi***Qui ha portat la carta?***Ñan ñoo gis weer wi***Qui ha vist la lluna?*

Exemples

Ñan ñoo def lii

Qui ha fet això?

Ban moo baxx

Quin és el bo?

Lan moo gaañ Astoo

Amb què s'ha fet mal l'Astu?

**Pronoms
personals**

Man	<i>Jo</i>
Yow	<i>Tu</i>
Moom	<i>Ell / Ella</i>
Ñun	<i>Nosaltres</i>
Yeen	<i>Vosaltres</i>
Ñoom	<i>Ells / Elles</i>

Altres frases

Europa moo gena sedd Afrik

A Europa fa més fred que a Àfrica

Dakar seddul ni Barcelona

A Dakar no fa tan fred com a Barcelona

Katalaa yombul ni wólof

El català no és tan fàcil com el wòlof

Suma ker dafa sore

La meva casa queda lluny

Suma ker a gena sore

La meva casa queda més lluny

Ndekki naa ba noppi

He acabat d'esmorzar

Ma ngiy ndekki ba leegi

Estic esmorzant

Jáng naa wólof ba noppi

He après wòlof

Ma ngiy jáng ba leegi

N'estic aprenent

Cesar liggéey na ba noppi

El Cèsar ha acabat de treballar

Cesar a ngiy liggéey ba leegi

El Cèsar està treballant

Altres frases

Suma páppa sangu na ba noppi

El meu pare ha acabat de dutxar-se

Faju nga ba noppi

Has acabat de guarir-te. T'has curat

Mu ngiy taw ba leegi

Està plovent

Táng na

Fa calor

Tangul

No fa calor

Am na xaalis

Té diners

Amul xaalis

No té diners

Am na gan

Té un convidat

Amul gan

No té un convidat

Men na dawal woto

Sé conduir un cotxe

Menul dawal woto

No sé conduir un cotxe

Altres
frases

Maa ngiy ánd ak Carlos

Estic amb el Carlos

Mu ngiy fo ak rakkam

Està amb el seu germanet

Mu ngiy bere ak Roberto

Està lluitant amb Roberto

Dafa agsi ci ngoon

Ha arribat a la tarda?

Danga fátte sa caabi

Has oblidat la clau?

Fan la marse bi nekk

On és el mercat?

*Dies de la setmana,
numerals*

Fan	<i>Dia</i>
Bes	<i>Jornada</i>
Weer	<i>Mes</i>
At	<i>Any</i>
Ayubes	<i>Setmana</i>

Dies de
la setmana

Altine	<i>Dilluns</i>
Talaata	<i>Dimarts</i>
Allarba	<i>Dimecres</i>
Alxames	<i>Dijous</i>
Ajjuma	<i>Divendres</i>
Gaaw/axet	<i>Dissabte</i>
Dibeer	<i>Diumenge</i>

Numerals

Benn	<i>Un</i>
Ñaar	<i>Dos</i>
Ñett	<i>Tres</i>
Ñent	<i>Quatre</i>
Juróom	<i>Cinc</i>
Juróom benn	<i>Sis</i>
Juróom ñaar	<i>Set</i>
Juróom ñett	<i>Vuit</i>
Juróom ñent	<i>Nou</i>
Fukk	<i>Deu</i>
Fukk ak benn	<i>Onze</i>
Fukk ak ñaar	<i>Dotze</i>
Fukk ak ñett	<i>Tretze</i>
Fukk ak ñent	<i>Catorze</i>
Fukk ak juróom	<i>Quinze</i>
Fukk ak juróom benn	<i>Setze</i>
Fukk ak juróom ñaar	<i>Disset</i>
Fukk ak juróom ñett	<i>Divuit</i>
Fukk ak juróom ñent	<i>Dinou</i>

Numerals

Ñaar fukk	<i>Vint</i>
Ñaar fukk ak been	<i>Vint-i-u</i>
Ñaar fukk ak ñaar	<i>Vint-i-dos</i>
Ñaar fukk ak ñett	<i>Vint-i-tres</i>
Ñaar fukk ak ñent	<i>Vint-i-quatre</i>
Ñaar fukk ak juróom	<i>Vint-i-cinc</i>
Ñaar fukk ak juróom been	<i>Vint-i-sis</i>
Ñaar fukk ak juróom ñaar	<i>Vint-i-set</i>
Ñaar fukk ak juróom ñett	<i>Vint-i-vuit</i>
Ñaar fukk akk juróom ñent	<i>Vint-i-nou</i>
Fanweer	<i>Trenta</i>
Fanweer ak been	<i>Trenta-u</i>
Ñent fukk	<i>Quaranta</i>
Juróom fukk	<i>Cinquanta</i>
Juróom been fukk	<i>Seixanta</i>
Juróom ñaar fukk	<i>Setanta</i>
Juróom ñett fukk	<i>Vuitanta</i>
Juróom ñent fukk	<i>Noranta</i>
Teeméer	<i>Cent</i>

Numerals

Ñaari téemээр	<i>Dos-cents</i>
Ñetti téemээр	<i>Tres-cents</i>
Ñenti téemээр	<i>Quatre-cents</i>
Juróomi téemээр	<i>Cinc-cents</i>
Juróom beeni téemээр	<i>Sis-cents</i>
Juróom ñaari téemээр	<i>Set-cents</i>
Juróom ñetti téemээр	<i>Vuit-cents</i>
Juróom ñenti téemээр	<i>Nou-cents</i>
Junni	<i>Mil</i>

...duuru
Muusal - C
...xer Ellek - Demà
... Aixecar-se Eegna - Arribar a algun
...lli - Resar Feebar - Malaltia.
...oy - Plorar Ci digg bi
...bet - Sembrar Fey - Pagar
...sa - Respecte Faj - Guarir
...ker - Casa Lijum - Llegum
...aac - Mentir Geej - Mar Deltu
...emà Geemeñ - Boca Lool - Molt
... Gent - Somiar Lutax - Per qu
... Lupn